

Quo vadis *Beta vulgaris* – kam kráčíš, cukrová řepo?

QUO VADIS *BETA VULGARIS* – WHITHER GOEST THOU, SUGAR BEET?

Tradiční plodina české kotliny se v současné době stává hitem vázání volného CO₂, jeho uložení do půdy a produkci O₂. Pro širokou veřejnost budou uváděná čísla velkým překvapením, zvláště v porovnání s lesním porostem a pícninami. Pro nás, zemědělce, se nejedná o velkou novinku, i když uváděné hodnoty překvapují také nás (tab. I.).

Pomineme-li další přínos (osevní postup, zapravení posklizňových zbytků, zpracování půdy) není řepa jen výchozí surovinou pro výrobu „bílého jedu“. Řepné bulvy jsou využívány téměř beze zbytku, ale třeba i na výrobu krmiv ve formě granulí, k výrobě bioetanolu – lihu a jeho derivátů, energie ve formě bioplynu atd. Zpracovatelé zároveň, jak se ukázalo při nástupu onemocnění covid-19, zareagovali velmi rychle a nabídli účinnou dezinfekci. Musíme tedy informovat veřejnost o kladech cukrové řepy a výrobků z ní. Cukrovka není jen o znečištěných vozovkách a zvýšeném množství dopravních prostředků v době sklizně.

Tradiční v pěstování a zpracování cukrovky je v naší zemi velmi dlouhá a vždy byla na velmi vysoké úrovni. Pěstitelské plochy se v průběhu času výrazně měnily a nebylo to vždy jen o poptávce a cenách cukru. Po zavedení cukerního pořádku

(v roce 2004) se postupně plocha ustálila na dnešních přibližně 60 tis. ha. Tato plocha řepy zajišťuje naši zaměstnanost a dává prostor pro vylepšení salda agrárního obchodu. Jako u jedné z mála plodin.

Pracuji v zemědělské prvovýrobě od roku 1979 a pamatuji tedy situaci tehdy i nyní. U nás došlo k výraznému snížení plochy, částečně z důvodu vzdálenosti od aktivního zpracovatele, změnám v osevním postupu a samozřejmě kvůli ekonomice. Říkávalo se, že bohatství statků pochází v naší oblasti z chmele a cukrovky. Zvláště v případě cukrovky tohle již dávno přestalo platit. Cukrovou řepu dnes se ziskem pěstují pouze ti, kteří dosahují nadprůměrných výnosů. To vše i přesto, že je řepa podporována v rámci citlivých plodin a hraje svou roli při vracení „zelené nafty“ – díky za to Ministerstvu zemědělství ČR.

A co je vlastně příčinou?

Kromě rostoucích vstupů, to ale platí obecně pro všechno, je cukrová řepa velmi náročná na péči a znalosti agronomů, také je velmi pracná. Sklizeň plodiny je dlouhá, často v horším počasí, a při její sklizni i následné manipulaci dochází k poškozování a utužování pozemků.

Díky aktuálnímu nárůstu cen vstupů, cen hnojiv a nafty, lze očekávat navýšení nákladů o 6 tis. Kč·ha⁻¹. Při průměrném výnosu 70 t·ha⁻¹ se tedy zvýší náklady na 1 t cukrovky o 85 Kč. Další tlak na vyšší náklady bude následovat. Náklady se zvyšují i zpracovatelům a tlak na navýšení ceny cukru je tedy logickým důsledkem. Dle mého názoru bude férová cena cukrové řepy ze sklizně roku 2022 při cukernosti 16 % kolem 900 Kč·t⁻¹.

Citlivým bodem ve vztahu pěstitele vůči zpracovateli je termín dodávek a způsob výkupu. Pamatují se na tzv. konfliktní výkupy na skládce u pěstitele. Řepa se tehdy sklízela technikou nesrovnatelnou s dnešní a celkové srážky se pohybovaly kolem

Obr. 1. Řepa je výchozí surovinou nejenom pro výrobu cukru

Tab. I. Bilance CO₂ a O₂ u různých porostů

Plodina	Potřeba fosilního CO ₂ pro produkci (t·ha ⁻¹)	Množství CO ₂ uloženého do půdy (t·ha ⁻¹)	Produkce O ₂ porostem (t·ha ⁻¹)	Spotřeba vyprodukovaného O ₂ z 1 ha k dýchání člověka (let)
Cukrová řepa	6	21	14	59
Lesní porost	0,1	6	4	17
Pícniny	1	6	4	17

Pozn.: současná cena emisních povolenek je 59 eur za tunu CO₂, tedy 6 × 59 = 354 eur na 1 ha cukrové řepy.

Obr. 2. Na česká pole cukrová řepa rozhodně patří, umíme ji pěstovat i zpracovávat

5 % a málokdy výše. Při srážkách nad 8 % již docházelo k velkým dohadům a byly spíše výjimečné. O takových hodnotách si dnes necháváme zdát. Řepa se v současnosti při nakládce překlepává, tato technologie snižuje podíl minerálních nečistot, dochází při ní ale ke ztrátám v podobě odlomení špiček kořenů a často i k drcení bulv. Tato operace nás stojí 20 Kč·t⁻¹ hrubé hmotnosti. Myslím si, že výkup cukrové řepy je jedním, ne-li hlavním důvodem nespokojenosti pěstitelů. Uvědomuji si, že pracujeme s přírodou a každý rok je jiný.

Ceny se budou měnit v závislosti na poptávce, ale důležitá je důvěra a otevřenost mezi pěstitelům a zpracovatelem. V tomto vidím hlavní problém komodity cukrovka-cukr pro budoucnost. Nové trendy v pěstování zřejmě zjednoduší pěstování, nic ale

není jednoznačné a nese s sebou určitá rizika, např. výskyt řepy v následné plodině. Tímto směrem by tedy měl jít řepařský výzkum a pokusnictví.

Jsem přesvědčen, že budoucnost pěstování mají v rukou, kromě trhu, pěstitelé a zpracovatelé. Pokud si má cukrovka udržet svoji pozici v našich osevních postupech, musí být důvěra v celém řetězci. Věřme i v osvícenost státních orgánů při rozumné podpoře jejího pěstování. Bude-li tomu tak, nemusíme se v budoucnost cukrové řepy obávat.

Cukrovou řepu pěstovat a zpracovávat umíme a na naše pole patří.

*Otakar Šášek
Svaz pěstitelů cukrovky Čech*